

ПОБАЧЕННЯ З «ОСТРОВОМ» ПРИП'ЯТЬ...

Частина колишніх мешканців Прип'яті одразу ж поїхала на цвинтар - до могил рідних. Час перебування там - не більше тридцяти хвилин. Захисні пластикові бахили, одягнуті на ноги людей, незвично шурхотіли по асфальтовій доріжці, а потім по сухих торішніх бур'янах. І той звук чомусь нагадував шурхотіння мітел двірників, які ще до схід сонця вимітають з міських вулиць осіннє листя. І старі бабусі, і ще молоді жінки-вдови поспішали, бо кожна хвилина була дорогою. Тут ніколи посидіти в задумі біля рідної могили. Тут не було часу й на те, щоб випити за упокій душі півсклянки вина чи чарку горілки. Кожну секунду люди використовували для того, щоб вирвати на могилі ах бур'яни і посадити на них привезені здалеку живі квіти...

Після вибуху атомного реактора завмер і цвинтар. Дата смерті людини, яка була похована тут останньою перед евакуацією міста, 17 квітня 1986 року... Не знаю, як кому, а мені з того прип'ятського цвинтаря величезний «саркофаг» з червоно-білою трубою на фоні неба нагадував крематорій... Крематорій, який міг спелелити все людство планети.

У радіоактивну Чорнобильську зону дозволяється заїжджати тільки тим, кому виповнилося не менше вісімнадцяти років. Отже, оцим хлопцям і дівчатам, які сьогодні приїхали на побачення з містом, було під час атомної аварії тільки по вісім років. Діти... Дитяча пам'ять...

Дивно. Надзвичайно дивно бачити на вулицях Прип'яті святково одягнених людей. Як у фантастичному кінофільмі. Будинки-макеті і люди-тіні з минулого... Зелена жива берізка на даху магазину «Колосок». І мертва китайська троянда у діжці-вазоні, яка вже ніколи не завітне. Висохлий і легкий, як пір'їнка, колючий кактус і зелено-жовті папуки в клітках. Ім вже не потрібні ні пшоно, ні вода... Розкидані яляки в дитсадку, як розстріляні діти.

Я довго не міг взятися за цю розповідь, бо все побачене ніяк не вкладалося у моїй голові...

Напередодні 10-ї річниці атомної катастрофи на Чорнобильській АЕС в один день зранку виїхало шість великих автобусів з Києва і сім - зі Славутича. Всі автобуси, пройшовши через численні кордони й контрольно-пропускні пункти, майже одночасно прибули на центральну площу міста Прип'яті. З тих автобусів вийшло майже п'ятисяч чоловік - колишні його жителі. Радісних вигуків і веселого сміху під час зустрічі не було. Рівень радіації у цьому місті надто високий, а тому дозиметристи дали людям для побачення тільки дві години.

Почорніли заціпки на балконних мотузках без білизни - її вже давно з'їли сніги і дощі. Нерухоме «чортове» колесо, яке крутилося колись, ніби діюча модель Сонячної системи...

Все тепер зупинилось. Все завмерло. На цьому острові, відгородженому від усього світу багатьма рядами колючого дроту, тепер інший плин часу, який важко збагнути землянам. Напіврозпад плутонію - 24 тисячі років. Америцію - ще більше...

Спека... Тиша... Чорні тіні і від людей, і від будинків. Час вже зробив своє: люди стали чужими для цього міста, а місто стало чужим для цих людей. Їх об'єднують лише спогади про минуле. Як отой шкільний журнал з п'ятірками і трійками, який сьогодні знайшли в учительській колишні учні...

У мене теж була зустріч з минулим, з рідним селом дитинства, яке було кілька десятиліть тому затоплене Кременчуцьким морем. Того літа ми з братом Павлом вирішили розшукати під водою те місце, де колись стояла наша хата, де ми народилися... Орієнтуючись на Липівські острови, які були до затоплення вершинами

високих придніпровських кучугур, ми повільно пливли човном на захід, час від часу опускаючись з аквалангом під воду. Дно було дуже горбисте з великими перепадами глибин, і тому за кілька секунд ми потрапляли з яскравого сонячного дня в суцільну темряву, де в промені потужного ліхтаря холодно зблискували сріблястою лускою великі лящі й краснопірки. І вже тоді, коли закінчувався останній балон з повітрям, коли ми майже геть втратили надію відшукати хоч якісь ознаки колишнього села, я несподівано помітив на ребристому схилі підводного піщаного пагорба білі людські кістки й черепи, які дивилися на мене чорними очними порожнинами.

Уважно обстеживши весь квадрат з уламками дощок, іржавими цвяхами й болтами від скріплення хрестів, я зрозумів: оце і є те кладовище, яке було кроків за триста від нашої хати прямо на схід сонця.

Легка підводна течія поволі несла мене над піщаним дном і я, завмерши в невагомості, як заворожений вдвлявся в розмиті водою могили...

Оце саме на цьому кла-

довищі похований мій дід Махтей. Тут і мій найстарший брат лежить... Тут і родичі, й сусіди... Ніколи не думав, що ми зустрінемося ось так несподівано в зоні для мертвих.

Тоді, я ще не знав, що за 50 років будівництва каскаду штучних водосховищ на Дніпрі з 1927 по 1977 рік було затоплено 7.000 квадратних кілометрів найкращих земель. Це - територія майже десяти Києвів, або всієї Чернівецької області, території Кіпру чи Лівану. (Площа Чорнобильської 30-кілометрової зони відчуження на землях України - 2.712 квадратних кілометрів). Штучними морями було затоплено і знищено понад 3.000 сіл і міст, зігнано з одвічних земель більш як 3 мільйони жителів України. Знищено понад 500.000 садіб, зруйновано і затоплено понад 2.500 релігійних храмів, майже 3.000 шкіл. Майже стільки ж бібліотек і музеїв... Тільки по Дніпровському каскаду ГЕС було затоплено понад 10.000 цвинтарів і більше 5 мільйонів могил на них...

Коли я вирунув на поверхню біля човна і, знявши маску, побачив усміщене обличчя брата, сріблястий чайок і білосніжні «Метеори», то в мене було таке відчуття, що моя голова і руки вже на цьому світі, а ноги, в чорних ластах, ще на тому...

...А тут, у Прип'яті, вже пройшло дві години, введених дозиметристами для побачення людей і загиблого міста.

Різно завилла сирена на міліцейській машині і спалахнули червоні маяки. Люди зайшли в автобуси і довга автоколона, як тоді, 27 квітня 1986 року, швидко залишила місто.

Крутилися колеса. Оберталася планета Земля. І ніхто з нас не знав, куди ми летимо разом з нею у безмежному Всесвіті...

Микола ХРІЄНКО,
спеціальний
кореспондент корпункту
по зв'язках з пресою
ВО «Чорнобильська АЕС»